

Itä-Suomen aluehallintovirastolle 15.1.2020 saapunut hallintokantelu

██████████ on kannellut Sonkajärven kunnan lukiokoulutuksen opetusjärjestelyistä. Kantelija pyytää aluehallintovirastoa ottamaan kantaa siihen, ovatko Sonkajärven lukion opetusjärjestelyt järjestetty lukioasetuksen mukaan lukiossa annetun opetusmäärän suhteen lukuvuosina 1.8.2014–31.5.2020. Lisäksi kantelija pyytää tarkastelemaan Sonkajärven lukion opetuksenjärjestämistapaa: onko se ollut voimassa olevien normien mukaista; ja onko se vuonna 2021 käyttöönotettavien lukioasetuksen sekä opetussuunnitelman suhteen asetuksen- ja tarkoituksenmukainen.

Kantelija on liittänyt kantelukirjelmäänsä Sonkajärven sivistyslautakunnalle 12.4.2019 lähettämänsä aloitteen Sonkajärven lukion opetusjärjestelyiden muuttamiseksi sekä lautakunnalle tekemiänsä havaintoja 29.9.–12.10.2019. Sivistyslautakunta käsitteli asiaa 1.10.2019 ja siirsi asian käsittelyn 25.2.2020 kokoukseen. Lautakuntien kokouspöytäkirjat on toimitettu liitteenä kantelukirjelmän mukana. Kantelija toimitti 26.11.2019 vielä toisen aloitteen Sonkajärven kunnan päättävälle elimille (kunnanhallituksen jäsenet, sivistyslautakunta ja tarkastuslautakunta), jossa kantelija tarjoaa ratkaisumallia lukion opetusjärjestelyiden ongelmiin. Aloitteiden mukana oli toimitettu myös kopioita ja otteita Sonkajärven lukion opetussuunnitelmasta ja työjärjestyksistä.

Kantelija pyysi 23.11.2018 Opetushallitukselta lausuntoa kanteluasiaan liittyen. Opetushallitus (opetusneuvos Eija Kauppinen) vastasi kantelijan lausuntopyyntöön 13.12.2018 (toimitettu kantelun liitteenä).

Kantelija sai myös opetusalan ammattijärjestö OAJ:lta (erityisasiantuntija Olavi Arra) 4.4.2019 vastauksen lukion kurssien opetuksen määrään ja välitunteihin liittyen (toimitettu kantelun liitteenä).

Kantelija osoitti 4.2.2020 vielä uuden lausuntopyynnön Opetushallitukselle (Olli-Pekka Heinonen ja Petri Lehikoinen), jossa kantelija pyytää selvennystä Sonkajärven lukion opetusjärjestelyihin uuden asetuksen 1.8.2019 sekä marraskuussa 2019 julkaistun lukion opetussuunnitelman mukaan (kantelijan sähköpostiviesti Opetushallitukselle toimitettu kantelun liitteenä).

Koska kantelija ei ollut saanut Opetushallitukselta vastausta 4.2.2020 lähettämiinsä kysymyksiin, kantelija lähetti Opetushallitukselle 16.11.2020 vielä uuden sähköpostin, jossa hän vaatii Opetushallitukselta vastausta, ”onko tarkoituksenmukaista vähentää

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

lähiopetusta aineistoni osoittamalla tavalla ja määrin vedoten itsenäisen opiskelun lausekkeeseen uuden asetuksen ja opetussuunnitelman astuessa käytäntöön 2021”.

OAJ:n lakimies Karoliina Huuskonen oli konsultoinut kantelijaa niin, että Opetushallituksen kuuluu vastata 4.2.20 kantelijan esittämiin kysymyksiin; se tosiasia, että asia on samaan aikaan aluehallintoviraston käsittelyssä, ei Huuskosen mukaan poista Opetushallituksen velvollisuutta vastata kantelijan tekemiin kysymyksiin koskien lukion uusia asetuksia ja opetussuunnitelmia.

Asiaan liittyy kantelijan tekemiä ja toimittamia laskelmia ja selvityksiä Sonkajärven lukion antamasta opetuksesta sijoitettuna po. lukion nelijaksojärjestelmään. Lisäksi asiaan liittyy kantelijan vielä keväällä, kesällä ja syksyllä 2020 aluehallintovirastoon toimittamia sähköpostiviestejä.

Asian selvittäminen

Asiassa saadut selvitykset

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyysi 23.6.2020 Opetushallitukselta lausuntoa Sonkajärven lukion opetusjärjestelyitä koskevasta kantelusta ja tietoa siitä, onko Opetushallitus vastannut kantelijan Opetushallitukselle osoittamiin tiedusteluihin ja tietoa mahdollisten vastausten sisällöstä. Opetushallitus antoi Itä-Suomen aluehallintovirastolle lausuntonsa 10.8.2020 (OPH-2344-2020).

Sonkajärven lukion rehtori ja sivistystoimen esimies [REDACTED] toimitti lausuntonsa 13.11.2020.

Sonkajärven kunnan sivistyslautakunta toimitti lausuntonsa 11.12.2020.

Kantelija on antanut asiassa vastineen.

Merkitään

Kantelu kohdistuu vuosiin 2014–2020. Hallintolain 53 b § 3 momentin mukaan kahta vuotta vanhemmasta asiasta tehty hallintokantelu tutkitaan vain, jos siihen on erityinen syy. Aluehallintoviraston tutkinta asiassa painottuu tästä johtuen vuosiin 2018–2020, mutta kuitenkin asian käsittelyssä huomioidaan kantelun kohteena olevat opetusjärjestelyt ja niihin tehdyt mahdolliset vaikuttamisyrietykset koko kanteluasian ilmenemisen aikana, eli vuosina 2014–2020.

Itä-Suomen aluehallintoviraston ratkaisu ja perustelut

Ratkaisu Itä-Suomen aluehallintovirasto

- 1) huomauttaa Sonkajärven kunnan sivistyslautakuntaa, sivistystoimen esimiestä ja lukion rehtoria lukiolain ja -asetuksen vastaisesta menettelystä kunnan järjestäessä lukiokoulutustaan niin, että se on poikennut valtioneuvoston lukiolle säätämästä tuntijaosta jäljempänä ilmenevien normien sallimien edellytysten vastaisesti vaarantaen näin lukiokoulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä opiskelijoiden yhdenvertaisia edellytyksiä suorittaa menestyksellisesti lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto.
- 2) huomauttaa Sonkajärven kunnan sivistyslautakuntaa, sivistystoimen esimiestä ja lukion rehtoria, että he eivät ole noudattaneet lukion

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

opetusjärjestelyiden kuvauksissa julkisuus- ja hallintolaista ilmenevää viranomaisen toiminnan läpinäkyvyyden ja avoimuuden vaatimusta. Sonkajärven lukion osalta ei ole selkeästi kirjoitettu auki, miten valtioneuvoston asetuksen oppiaineittain määräämä tuntijako ja opetussuunnitelman perusteissa mainittu itsenäinen opiskelu toteutetaan. Sonkajärven lukiossa tosiasiallisesti annetun opetuksen määrä on jäänyt säännöksissä edellytettyä vähimmäismäärää pienemmäksi. Itsenäiseen opiskeluun kuuluvat kuvaukset ja velvoitteet ovat jääneet opiskelijoille epäselväksi. Itsenäistä opiskelua on käytetty osittain tarkoitussidonnaisuuden periaatteen vastaisesti peittämään ja kompensoimaan asetuksen vastaisesti vähennettyä opetusta. Lukion opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa on opetusjärjestelyiden peiteltyyn kuvauksen vuoksi ollut erittäin vaikea todentaa ja valvoa itse tässä kohden julkisen vallan käyttöä ja sitä kautta oikeuksiaan ja etujaan.

Koulutuksen järjestäjä ei ole suojannut riittävällä tavalla puheena olevan lukion opiskelijoiden oikeusjärjestyksen perusteella heille kuuluvia oikeutettuja odotuksia. Lukion opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa on voitava luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja toiminnan lainmukaisuuteen. Vaatimus on korostunut, kun toiminnan kohteena ovat erityissuojelun alle kuuluvat lapset. Asiassa sovellettavan lainsäädännön mukaan jokainen alle 18-vuotias on lapsi. Lukiossa suurin osa vuosiluokkien 1–2 opiskelijoista sekä osa vuosiluokan 3 opiskelijoista ovat alle 18-vuotiaita.

Perustelut

Sovellettavat säännökset, määräykset ja muut oikeusohjeet

Suomen perustuslain 731/1999 2 §:n mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia (Suomessa alle 18-vuotiaat ovat lapsia) on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Säännöksessä vahvistetaan, että perustuslain turvaamat perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat myös lapsille.

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisella vallalla tarkoitetaan valtiovallan ohella myös kuntia.

YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen (LOS, SopS 59–60/1991, LOS) 2 artiklan mukaan sopimusvaltiot kunnioittavat ja takaavat tässä yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi. Lapsia ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan minkään ominaisuuden tai aseman perusteella. LOS 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. LOS 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Yleissopimuksen 28 artiklassa sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta. Lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon pohjautuu lapsen erityiseen haavoittuvaisuuteen ja aikuisen velvollisuuteen huolehtia lapsen kasvusta täyteen mittaansa.

YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen 6/1976 10 ja 13 artiklan mukaan jokaisella on oikeus opetuksen saamiseen ilman syntyperään tai muihin seikkoihin perustuvaa syrjintää. **Euroopan ihmisoikeussopimuksen 63/1999** (EIS) ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan keneltäkään ei saa kieltää oikeutta koulutukseen. EIS 14 artiklassa tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista syrjintää.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 6 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Hallintolain 434/2003 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 621/1999 3 §:n mukaan julkisuuslaissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Lukiolaki 629/1998 astui voimaan 1.1.1999. Lukiolain 3 §:n 3 momentin mukaan lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Lukiolain 4 §:n 2 momentin puitteissa erityisen koulutustehtävän saaneet lukiot voivat poiketa lukion valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin koulutuksen järjestämisluvassa määrätään.

31.7.2019 asti voimassa olleessa lukiolaissa (1998) todetaan (7 §), että lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäkatsomustietoa, liikuntaa ja

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

terveystietoa sekä taito- ja taideaineiden opintoja. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä liikunta ja terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen. Koulutuksen järjestäjän on mahdollisuus poiketa tämän momentin säännöksistä ainoastaan 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti.

10 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (*tuntijako*).

12 §:n mukaan koulutus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena.

22 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä opinto-ohjausta.

Opetushallitus antoi 27.10.2015 lukiolain 10 §:n nojalla nuorille tarkoitetun **lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015** (Opetushallituksen määräys nro 60/011/2015). Nämä **perusteet astuivat voimaan 1.8.2016**. Nämä perusteet korvasivat siihen asti voimassa olleet vuoden 2003 opetussuunnitelmaperusteet. Lukiolain 11 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä opetussuunnitelma.

Vuonna 2017 käynnistettiin laaja lukiokoulutuksen uudistushanke. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018). Näiden **”lukion opetussuunnitelman perusteet 2019”** mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti **käyttöön 1.8.2021**. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

2019 perusteiden mukaan lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kurssien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

2019 perusteiden luvussa 5.2.2 (”Itsenäisesti suoritettavat opinnot”) todetaan, että osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksyty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin perusteissa mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Lukiolaki 714/2018 astui voimaan 1.8.2019. Tämä laki kumosi edellisen lukiolain (629/1998).

Lukiolaissa (2018) säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta (1 §). Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa (2 §). Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen (4 §).

Edelleen lukiolain mukaan (5 §) opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän hakemuksesta koulutuksen järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman 1 momentissa tarkoitettua hakemusta muuttaa tai peruuttaa luvan, jos koulutusta ei enää järjestetä, koulutus ei enää täytä 4 §:n 1 momentissa luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai koulutus järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee varata koulutuksen järjestäjälle mahdollisuus 2 momentissa tarkoitettujen puutteiden korjaamiseen kohtuullisessa ajassa ennen luvan muuttamista tai peruuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön on luvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että lukiokoulutuksen riittävä saatavuus ei luvan peruuttamisen vuoksi vaarannu.

Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä oppilaanohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*). Koulutuksen järjestäjän tulee lisäksi laatia ja hyväksyä edellä mainittuja Opetushallituksen perusteita noudattaen oma paikallinen lukion opetussuunnitelma (10 ja 11 §).

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen (25 §/2018).

Lukioasetus 810/1998 astui voimaan 1.1.1999.

Asetuksen 1 §:n mukaan opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoaltaan edellä mainittua lyhyempiä tai pitempiä. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Aikuisille tarkoitetussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Aikuisille tarkoitettuun opetukseen osallistuvan alle 18 vuotiaana opintonsa aloittaneen

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

opiskelijan tulee lisäksi osallistua liikunnan ja terveystiedon sekä taito- ja taideaineiden opetukseen.

Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia ja aikuisille tarkoitettussa opetuksessa vähintään 40 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi.

Asetuksen 3 §:n mukaan opetus tulee järjestää siten, että opiskelija voi suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta, työajoista, koulutuksen järjestäjän yhteistyöstä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa, koulutuksen hankkimisesta muulta koulutuksen järjestäjältä sekä muulta yhteisöltä tai säätiöltä, itsenäisestä opiskelusta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lukiolain (629/1998) 10 §:n 1 momentin nojalla lukion tuntijaosta: **Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)**. Tämä asetus tuli voimaan 1.12.2014. Tällä asetuksella kumottiin lukion tuntijaosta 14.11.2002 annettu valtioneuvoston asetus (955/2002).

Edelleen valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään uuden lukiolain (714/2018) nojalla **valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)**. Tämä asetus tuli voimaan 1.8.2019.

Tämän asetuksen 11 §:n mukaan lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Opetusta annetaan nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä.

Edelleen asetuksen 12 §:n mukaan lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy tämän asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille.

Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärässä valinnaisiin opintoihin voi sisältyä perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamiseen tarkoitettuja opintoja.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijoille. Opiskelijalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus suorittaa liitteen 1–2 mukaisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Asiassa saadut selvitykset

Kantelija katsoo kantelukirjelmässään sekä siihen toimittamissaan täydennyksissä, että Sonkajärven kunta rikkoo lukiokoulutuksen järjestäjänä lukioasetusta 2014, jossa määritetään lukiokoulutuksessa annettavan lähiopetuksen määrä kurssissa eli

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTO VIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

keskimäärin 38 tuntia/kurssi. Tämä tarkoittaa kantelijan tulkinnan mukaan, että nelijaksojärjestelmässä opetusta annetaan jakson aikana 4 x 45 min oppitunti/vko eli 180 min/vko.

Kantelijan mukaan on ollut kyseisen asetuksen vastaista vähentää lähiopetusta valtakunnallisista pakollisista ja syventävistä kursseista niitä lukujärjestykseen sijoitettaessa siten, että noin 30 %:ssa vuosittain järjestetyissä lukion kursseissa opetusta on annettu 180 min/vko sijaan 150 min/vko. Tämä tarkoittaa, että kustakin kurssista on opiskelijalta jäänyt saamatta lähiopetusta 6–8 oppituntia riippuen kulloisenkin jakson pituudesta. Esimerkkinä kantelija toteaa, että oppilailla on ollut jaksossa lukujärjestyksessä 9 kurssia, joista jopa 7 on ollut vähennettyä opetusmäärältään. Tämä tarkoittaa, että opiskelijalta on jäänyt tuolloin saamatta lähiopetusta yhden jakson aikana yhteensä 7 x 6 oppituntia (yhteensä siis 42 oppituntia) tai jakson ollessa lyhyempi 7 x 8 oppituntia (yhteensä siis 56 oppituntia) vähemmän lähiopetusta vähennetyiksi lukujärjestyksiin merkityillä kursseilla kuin vajaiksi merkittyjen kurssien rinnalla täysimääräisenä lukujärjestyksiin sijoitetuilla kursseilla.

Kantelija katsoo näin, että asiallisen ja asetuksen mukaisen tuntikaavion (keskimäärin 38 h / 4 x 45 min/vko eli 180 min/vko) rinnalla Sonkajärven lukiossa esiintyvä ”alituntikaavio” (kantelijan käyttämä termi) on hänen mielestään annetun asetuksen vastainen valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien osalta, sillä alituntikaaviota (150 min/vko) käyttämällä opetusta ei tarjota ja sijoiteta opiskelijalle lukujärjestykseen asetuksen mukaista määrää vaan vähemmän.

Opiskelijat ja huoltajat eivät kantelijan mukaan ole tiedostaneet lähiopetuksen vähentämistä eikä sitä ole heille otettu esille. Myöskään opetusvajeen korvaamista esim. opiskelijan itsenäisellä työllä ei ole aiempina vuosina kontrolloitu kantelijan mielestä mitenkään eikä korvaamisesta ole ollut yhteistä sovittua käytäntöä. Käytännössä vähentäminen on usein myöskin tarkoittanut vähentämistä. Itsenäinen työ on kurssin sisältöön kuuluvan, kurssin aikana käsittelemättömäksi jääneen sisällön itsenäistä opiskelua. Normaalit kurssiaikaiset kotitehtävät kuuluvat asetuksen mukaan opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin annetun opetuksen lisäksi. Ne eivät siis ole sitä itsenäistä työtä, millä katetaan annetun opetuksen puutetta käsittelemättömällä sisältöalueella.

Kantelija on selventänyt ja pyytänyt Sonkajärven lukioasiaan vastausta (4.2.2020) myös Opetushallitukselta. Kantelija pyysi arvioimaan, miten tulevaisuudessa uusien lukion opetussuunnitelman perusteiden tullessa voimaan (1.8.2021) huolehditaan lukioden rakenteellisesta yhdenvertaisuudesta. Kantelija pyysi ohjeistusta, kuinka opetuksenjärjestäjiä on tarkoitus ohjeistaa toimimaan, jotta opetuksen vähentämistä ei tehdä opiskelijan ja hänen huoltajansa tiedostamatta sitä, että opiskelija ei saa annettua opetusta sitä määrää, minkä asetus hänelle suo.

Ja edelleen kantelija kysyi, millä tavalla varmistetaan opiskelijan oikeus saada annettua opetusta 14 h 15 min/opintopiste. Kantelija pyysi Opetushallitukselta selvennystä sekä jämäkämpää ohjausta liian leväperäiseksi jätettyyn itsenäistä opiskelua koskevaan lukuun.

Kantelija kiteyttää kantelukirjelmänsä kolmeen seikkaan ja pyytää oikeudellista arviota, onko toimittu normien mukaan:

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

- 1) Opiskelijalla on oikeus asetuksen ja opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen. Opetuksen vähentäminen tällä tavoin polkee opiskelijoiden oikeutta saada asetuksen ja opetussuunnitelman mukaista opetusta.
- 2) Yleisellä tasolla opetuksen vähentäminen asettaa opiskelijat epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa muihin maamme lukio-opiskelijoihin valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien opetusmäärän suhteen, mikä on asetuksessa osoitettu maankattavasti yhtenäiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa toiminnassa yhdenvertaisuuden periaatetta, mikä on kirjattu lakiin. Opetusta ko. kursseista vähentämällä rikotaan yhdenvertaisuuden lakia.
- 3) Opiskelijalla on oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen. Tuota oikeutta ei saa rikkoa, mutta sitä ei myöskään saa ottaa pois siitä opiskelijoille kertomatta eli lähiopetusta ei saa vähentää opiskelijalta siten, ettei opiskelija tiedä tai tiedosta, että hänen oikeuttaan on vähennetty tai hänen oikeuttaan on supistettu hänelle siitä kertomatta. Alaikäisen kyseessä ollessa opiskelijan oikeuksien valvominen kuuluu myös huoltajille. Opiskelijoilta ei ole kysytty eikä heille ole tiedotettu opinto-oppaassa tai suusanallisesti missään aiempina vuosina, että lähiopetusta annetaan osassa kursseista vähemmän ja edellyttäisi sen sijaan opiskelijan itsenäistä opiskelua. On väärin, että opiskelijoille ei ole kerrottu opetuksen vähentämisestä ja että opetusta sijoitetaan lukujärjestykseen vähemmän mitä asetus edellyttää.

Sonkajärven kunnan sivistyslautakunta käsitteli 25.2.2020 kokouksessaan kantelijan Sonkajärven lukion opetusjärjestelyjen ongelmista tekemiä selvityksiä, laskelmia ja kahta aloitetta, jolla Sonkajärven lukion opetusjärjestelyt saataisiin kantelijan käsityksen mukaan voimassa olevien lukiolain ja -asetuksen mukaisiksi. Esittelijänä sivistyslautakunnan kokouksessa on ollut sivistystoimen esimies, joka on myös po. lukion rehtori. Kokouksessa todettiin, että asiaa on käsitelty useita kertoja opettajakunnan kanssa ja selvitetty muissa lukioissa olevia käytänteitä ja näkökulmia.

Kokouksessa todettiin, että lukio-opetuksen järjestämistä säätelevät lukiolaki ja -asetus sekä paikallisella tasolla koulutuksen järjestäjän laatima opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jonka sivistyslautakunta vuosittain hyväksyy. Kokouksessa käytiin läpi keskeiset lukioasetuksen kohdat opetuksen järjestämistä ja määrää koskien. Todettiin, että Sonkajärven lukio on pieni lukio, joka toimii kiinteässä yhteydessä Lyseotien yläkoulun kanssa. Lukiossa opettaa 18 opettajaa, joista jokainen opettaa myös yläkoulussa. Käytössä oleva nelijaksojärjestelmä tukee lukion toimintojen yhteensovittamista perusopetuksen kanssa. Sonkajärven kunta tarjoaa maksuttoman kuljetusetuuden myös lukiolaisille. Sivistyslautakunta on päättänyt koulujen opetuksen tapahtumisen klo 9–15 välillä ja hyväksynyt vuosittain koulujen lukuvuosisuunnitelmissa (lukioasetus 3 § mom 1) koulujen toiminta-ajat.

Päätösesityksessä (25.2.2020) todettiin, että lukuvuonna 2020–21 työjärjestystä laadittaessa kokeillaan kantelijan aloitteessa esitettyä työpäivän rytmityksen muuttamista. Ko. lukuvuoden osalta seurataan muutoksen vaikutuksia toteutuneiden kurssien määrään, kartoitetaan opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia sekä huomioidaan opetussuunnitelmamuutoksen vaikutukset. Mikäli kokemukset ovat hyvät, jatketaan kokeillun työjärjestysrakenteen käyttöä.

Sonkajärven Yhtenäiskoulun ja Sonkajärven lukion rehtori ja sivistystoimen esimies [REDACTED] antoi lausuntonsa 13.11.2020. Sonkajärven kunnan sivistyslautakunta antoi samansisältöisen (lautakunnan esittelijänä toimii sivistystoimen esimies) lausunnon 8.12.2020. Lausunnoissa tuodaan pääpiirteissään

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

uudestaan esiin jo aikaisemmin sivistyslautakunnan 25.2.2020 kokouksessa todetut asiat ja perustelut. Lukio-opiskelijoiden vähentyessä toimintaa on kuluvan vuosikymmenen aikana jouduttu tarkastelemaan ja tekemään rakenteellisia muutoksia. Käytänteeksi on rehtorin mukaan muodostunut, että opettaja täydentää mahdollisesti vajaaksi jäävää lähiopetusmäärää oppiaineeseen soveltuvin lisäsisällöin. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi elokuvaillat, opintokäynnit ja -retket, verkko-opinnot opettajan ohjauksessa, oppitunnit työjärjestyksen ulkopuolella sekä muut yksilölliset ratkaisut.

Sonkajärven lukiossa käytössä olleella työjärjestyspohjalla on pienessä lukiossa haluttu rehtorin mukaan sisällyttää enemmän syventäviä ja soveltavia kursseja opiskelijoiden tarpeen mukaisesti. Tästä johtuen osa kursseista ei ole toteutunut täysimääräisinä. Käytännössä tuntikehyksessä on ollut *liukumaa* (rehtorin käyttämä termi), jotta opetus on saatu toteutettua tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiden käytettävissä oleva talouden raami.

Lukuvuonna 2018–19 kurssit toteutuivat rehtorin mukaan täysimääräisinä (3 x 60 min). Ongelmaksi tuli tällöin rehtorin mukaan se, että kursseja mahtui vähän, tuli paljon hyppytunteja ja että joillakin oli vaikeuksia saada vaadittua 75 kurssia täyteen. Opiskelijoilta, opettajilta ja huoltajilta tuli huolenilmaisuja, jonka vuoksi palattiin entiseen (/nykyisin voimassa olevaan) käytäntöön. Tavoitteena on ollut toteuttaa pakolliset kurssit kokonaisina. Pyrkimys muutokseen on siis ollut, kunhan työjärjestyksen laatimiseen liittyvistä asioista on ensin muodostunut perusteltu kokonaisnäkemys. Työjärjestyksen toteuttaminen on ollut kuitenkin haastavaa johtuen rekrytointien viivästymisistä, kelpoisten opettajien saatavuuden vaikeudesta, henkilöresurssin vähenemisestä ja siitä, että opettajat opettavat jopa kolmella eri kouluasteella. Näistä syistä johtuen tuntikaavion mukaista sijoittelua ei rehtorin mukaan voida taata.

Käytössä oleva Kurre-työjärjestyssovellus ei ole antanut teknisesti mahdollisuutta sijoittaa kahta eri aikataulua, yläkoulun ja lukion, työjärjestykseen. Tästä johtuen lukion työjärjestyksessä on ollut merkittynä yläkoulun aikataulu. Lukion työjärjestyksen aikataulu on rehtorin mukaan tiedotettu erikseen.

Rehtorin mukaan pakolliset sekä valtakunnalliset syventävät ja soveltavat kurssit ovat toteutuneet lukuvuonna 2020–21 joko 3 x 60 min, 2 x 90 min tai 60 min + 2 x 45 min, 1 x 90 min. Näin ollen kurssit ovat toteutuneet täysimääräisinä. Joskin jaksossa on voinut olla joku yksittäinen kurssi, jossa opetusaika on 165 min; tällöin puuttuva 15 min on korvattu muulla ajalla.

Rehtorin mukaan Sonkajärven lukiossa opiskelija hakee kirjallisella lomakkeella oikeutta suorittaa kurssi itsenäisesti. Kurssin itsenäinen suorittaminen edellyttää aineenopettajan puolta ja rehtorin hyväksyntää. Kurssin aikainen ohjaus ja seuranta varmistaa, että opiskelija suorittaa kurssin annetuissa rajoissa. Tarvittaessa on mahdollisuus saada lisäohjausta. Mikäli opiskelija ei esim. tee riittävästi työtä asian eteen, ei ole kyse opiskelutapaan liittyvästä ongelmasta.

Rehtorin ja sivistyslautakunnan lausunnoissa todetaan lopuksi vielä, että jatkossa 1) kurssit toteutetaan täysimääräisinä, 2) mahdollisista merkittävistä poikkeamista sovitaan korvaava lähiopetusajankohta, 3) lukion opetussuunnitelmassa (voimaan 1.8.2021) kuvataan itsenäiseen opiskeluun liittyvät käytännöt suoritusoikeuden, toteutuksen ja arvioinnin osalta, 4) oman toiminnan arvioinnissa seurataan kurssien valintaperusteita ja toteutuneisuutta, 5) lukion uusi opetussuunnitelma huomioi kurssien suoritus- ja arviointikäytännöt.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Opetushallitus toteaa lausunnossaan (10.8.2020), että koska asia on saatettu kanteluna aluehallintoviraston käsiteltäväksi, *Opetushallitus* ei ole vastannut kantelijan *Opetushallitukselle* osoittamaan tiedusteluun.

Opetushallitus toteaa lausunnossaan, että uusi lukiolaki (714/2018) tuli voimaan 1.8.2019. Lain 63 §:n 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan noudatetaan kumotun lukiolain (629/1998), lukioasetuksen (810/1998) ja valtioneuvoston asetusta (924/2014) koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä näiden määräysten mukaan laadittua opetussuunnitelmaa, kunnes uusien perusteiden mukaan laadittu opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2021. Käyttöönotto etenee sen jälkeen vuosiluokka kerrallaan.

Lausunnossa todetaan edelleen, että opetuksen määrää sääntelevän kumotun lukioasetuksen 1 §:n mukaan lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta annetaan eri oppiaineissa keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia. Kumotun lukioasetuksen 4 §:n mukaan osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti.

Jos tiettyä lähiopetuksena toteutettua muuta kuin vapaaehtoista kurssia ei ole edellytetty opiskeltavaksi osaksi tai kokonaan itsenäisesti, opetusta tulisi kumotun lukioasetuksen 1 §:n mukaisesti antaa keskimäärin 38 x 45 minuuttia eli 28 tuntia 30 minuuttia kurssia kohti.

Opetushallitus toteaa, että kantelussa todetun viikottaisen lähiopetuksen määrä näyttäisi johtavan siihen, että lukiossa annettavan opetuksen määrä jäisi säännöksissä edellytettyä vähimmäismäärää pienemmäksi. Kun asetuksessa tarkoitettu opetuksen määrä kurssia kohti ilmaistaan keskimääräisenä tuntimääränä, tarkan arvion tekeminen saamatta jääneestä opetuksesta edellyttäisi lukion koko oppimäärää koskevaa tarkastelua. *Opetushallituksella* ei ole myöskään tietoa siitä, onko ko. tapauksessa osa opinnoista edellytetty opiskeltavaksi itsenäisesti, joten *Opetushallitus* ei voi tehdä arviota opetusjärjestelyiden laillisuudesta kanteluun liittyvän aineiston perusteella.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa tulee muun muassa määrätä itsenäiseen opiskeluun liittyvistä asioista (kumottu lukioasetuksen 3 § 2 mom). Asetuksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoille ja opiskelijoiksi pyrkiville 2 momentissa mainituista asioista. Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukaan lukion opetussuunnitelmaan tulee sisältyä itsenäisen opiskelun periaatteet.

Tällaisia asioita voivat *Opetushallituksen* näkemyksen mukaan olla esimerkiksi maininnat siitä, missä oppiaineissa itsenäistä opiskelua voidaan käyttää, kuinka suuri osa opetuksesta voi olla itsenäistä opiskelua ja miten opiskelijan itsenäisesti opiskeleminen opintoja arvioidaan. Tarkkoja kurssikohtaisia mainintoja itsenäisen opiskelun määrästä ei paikalliseen opetussuunnitelmaan tarvitse ottaa.

Lukion vuosisuunnitelmassa tulee määrätä tarkemmin itsenäisestä opiskelusta. Lukioasetuksen 4 §:stä ei käy ilmi, tuleeko itsenäisen opiskelun määrästä todeta vuosisuunnitelmassa kurssikohtaisesti. Myöskään lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole asiasta määräyksiä. Opiskelijoita tulee joka tapauksessa informoida ennen kurssin aloittamista, miten paljon itsenäistä opiskelua kurssiin sisältyy.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Kantelija toteaa vastineessaan, että kantelun tarkoituksena ja tavoitteena on ollut se, että myös Sonkajärven lukiossa kurssit ja opintojaksot toteutetaan lähiopetusmäärältään lähtökohtaisesti lukioasetuksen mukaisesti. Lähiopetuksen vähentäminen on Sonkajärven lukiossa koskettanut *piilotuntikaavion* (kantelijan käyttämä termi) mukaan lukuvuosina 2012–2020 kaikkia lukion kursseja vuodesta 2014 lähtien (poislukien syyslukukausi 2018), siis myös valtakunnallisia pakollisia ja syventäviä sekä paikallisia soveltavia kursseja. Vähentäminen on kohdistunut kaikkiin oppiaineisiin. Tämä on tarkoittanut, että noin 30–40 prosentissa vuotuisista kursseista opetusta ei ole sijoitettu lukujärjestyksiin oppilasryhmille lukioasetuksen mukaisesti täysimääräisinä vaan vähentäen asetuksen osoittamaa opetusmäärää noin 6–8 oppituntia / kurssi. Kantelija on liittänyt mukaan Sonkajärven lukion yksityiskohtaiset ja tarkat tuntikaaviot ja toteutumat. Kantelijan mukaan opetuksen vähentämiselle on haettu oikeutusta Sonkajärven lukion opetussuunnitelmassa 1.8.2016 esitetyllä määrityksellä itsenäisestä opiskelusta.

Kantelijan mukaan rehtorin ja sivistyslautakunnan lausunnossa lukuvuoden 2018–19 kurssien kesto ja käytetty päiväjärjestys oli esitetty väärin: käytössä oli tällöin niin sanottu kaksoistuntijärjestelmä, jossa opetus oli saatu sijoitettua täysimääräisinä 2 x 90 min ja 2 x 90 min, yhteensä 180 min / vko. Kantelijan mukaan kurssien määrä on pysynyt lukiossa samana lukuvuosina 2016–20. Näin ollen kunnan väite, että kursseja olisi lukuvuotena 2018–19 mahtunut vähemmän, on virheellinen. Tarjottujen kurssien määrä on siis lukuvuosina 2016–20 pysynyt vakiona, 105–110 vvt (vuosiviikkotuntia; lautakunnan myöntämä kokonaistuntimääräkehys) jokaisena lukuvuotena.

Itsenäiseen opiskeluun liittyvistä ohjeistuksista tai vähennetystä opetusmäärästä johtuvista korvaamiskäytännöistä ei ole kantelijan mukaan Sonkajärven lukion opettajainkokouksissa käsitelty, ei edes vuosisuunnitelmaa laadittaessa. Vuosikokouksissa laadituissa vuosisuunnitelmissa ei ole määrätty tarkemmin itsenäisestä opiskelusta. Itsenäisestä opiskelusta on määrätty vain se, mikä on näkyvillä opetussuunnitelmassa. Kantelijan myös huoltajan roolissa tekemien havaintojen mukaan tuntien vähyyden vuoksi oppikirjojen kokonaisia osioita ja sisältöjä on jäänyt kokonaan käsittelemättä ilman itsenäiseksi osoitettua työtä.

Meneillään olevan lukuvuoden, eli lukuvuosi 2020–2021, osalta asia näytti vielä keväällä 2020 kantelijan mielestä hyvältä: 25.2.2020 sivistystoimen esimiehen päätöstekstissä todettiin, että järjestetään kokeilu tulevalle lukuvuodelle, jossa opetuksen tuntimäärät olisivat täysimääräisiä. 15.6.2020 koko lukuvuodelle julkaistussa lukujärjestyksessä opetus oli sijoitettu jo lähes kokonaan täysimääräisenä, entisen 30 vähennetyn kurssin sijaan oli enää vain viiden (5) kurssin lähiopetusmäärää vähennetty. Kuitenkin myöhemmin 6.9.2020 (ote lukujärjestyksestä) tehdyn havainnon mukaan vähennettyjen kurssien määrä oli lisätty jo elokuun aikana viidestä 15:een kurssiin.

Asian arviointi

Opiskelijan oikeus lukiolain, tuntijako-asetuksen ja opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen

Aluehallintovirasto toteaa, että perustuslain (731/1999) mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Koulutuksen järjestäjän on arvioitava

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Lukiolain (629/1998) 10 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (*tuntijako*). Valtioneuvoston tuntijakoasetus on normi, ei suositus, jonka mukaisesti koulutuksen järjestäjä on velvollinen opetusta tarjoamaan. Muiden muassa tällä keinoin turvataan lukio-opiskelijoiden yhdenvertainen oikeus saada lukio-opetusta asuinpaikasta riippumatta. Saman pykälän mukaan Opetushallitus päättää mm. eri aineiden tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*). Lukiolain 22 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä opinto-ohjausta. Lukiolain 7 §:ssä säädetään opetuksen laajuudesta ja sisällöstä. Koulutuksen järjestäjälle annetaan mahdollisuus poiketa opetuksen laajuudesta ja sisällöstä ainoastaan 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti. Sonkajärven lukiolla ei ole tällaista erityisen koulutustehtävän mukaista koulutuksen järjestämislupaa. Tällöinkin opetusministeriön myöntämässä järjestämisluvassa määrättäisiin tarkoin opetustarjontaan liittyvät ehdot ja muutokset, kuten esimerkiksi tuntijakoasetukseen tehtävät muutokset.

Nämä mainitut lainkohdat ovat siirtymäsäännöksiens nojalla voimassa 1.8.2021 asti, jolloin uusien perusteiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön.

Myös uusimman lukiolain 2018/714 25 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. Opiskelijalle on tarjottava tuntijaossa 2014/942 säädetyt pakolliset kurssit ja syventävät valtakunnalliset kurssit siten, että lukion oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa ja että opiskelija voi osallistua ylioppilastutkintoon.

Kantelija on kuvannut 12.1.2020 päivätyssä kanteluasiakirjassaan ja sen mukana toimittamissaan liitteissä ja täydennyksissä hyvin yksityiskohtaisesti Sonkajärven lukion opetusjärjestelyitä lukuvuosina 2014–2020 (kuvattu pääpiirteittäin edellä kohdassa ”Asiassa saadut selvitykset”). Liitteinä ovat muun muassa kantelijan yksityiskohtaisesti auki kirjoittamat laskelmat eri lukuvuosina (yksityiskohtaisesti lukuvuosina 2018–20) tosiasiallisesti toteutuneista opetusmääristä Sonkajärven lukion käytössä olevassa nelijaksojärjestelmässä. Liitteeksi on laitettu myös kopiot kaikista lukion kolmen vuosiluokan työjärjestyksistä koskien kaikkia neljää jaksoa sekä otteita paikallisesta lukion opetussuunnitelmasta. Kantelija täydensi vielä näitä tietoja lukuvuoden 2020–21 osalta antamassaan vastineessa.

Kantelija on yrittänyt saada asiaan muutosta joulukuusta 2018 alkaen ensin rehtorin ja työyhteisön kanssa, ja sen jälkeen – koska asia ei ollut edistynyt – viemällä asian sivistystoimen esimiehen (toimii samalla po. lukion rehtorina) ja Sonkajärven kunnan sivistyslautakunnan käsiteltäväksi. Kantelija on tiedottanut asiassa myös kunnanhallituksen puheenjohtajaa. Sivistyslautakunta ei sekään ottanut kantaa lukion opetusmäärän jäämisestä alle tuntijakoasetuksessa säädettyjen vähimmäismäärien, vaan totesi jäävänsä odottamaan aluehallintoviraston ratkaisua asiassa ja toimivansa sitten sen mukaan.

Kantelija on toimittanut nämä tekemänsä laskelmat, selvitykset ja asian tilan korjaamiseen tähtäävät aloitteensa aikoinaan myös edellä mainituille tahoille (Sonkajärven lukion rehtorille ja sivistystoimen esimiehelle, sivistyslautakunnalle ja kunnanhallituksen puheenjohtajalle). Kukaan puheena oleva taho ei ole

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

kyseenalaistanut näitä kantelijan tekemiä laskelmia ja selvityksiä. Lukion tuntijakoasetuksen vastaista tilaa ei ole saatu kunnassa vielääkään korjattua.

Aluehallintovirastolle toimitettujen selvitysten ja lausuntojen perusteella on riidatonta, että Sonkajärven lukiossa on vähennetty lähiopetusta valtakunnallisista pakollisista ja syventävistä kursseista niitä lukujärjestykseen sijoitettaessa vuodesta 2014 lähtien (pois lukien syyslukukausi 2018, jolloin kaikkien kurssien opetus tarjottiin täysimääräisinä) siten, että juuri kuten kantelija on tuonut esiin, noin 30–40 %:ssa vuosittain järjestetyissä lukion kursseissa opetusta ei ole annettu voimassa olevan lukioasetuksen mukaan täysimääräisinä. Asia on todennettavissa tapaukseen liittyvistä liitemateriaaleista. Kun po. lukiossa opetustarjonta on sijoitettu lukion työjärjestykseen, on lukiokurssin aikana annettu opetusta pääsääntöisesti 1 x 60 min ja 90 min, eli yhteensä 150 min/vko; asetuksen mukainen määrä olisi ollut 180 min/vko. Tämä siis tarkoittaa, että kustakin tällaisesta kurssista on Sonkajärven lukion opiskelijalta jäänyt saamatta lähiopetusta 6–8 oppituntia riippuen kulloisenkin jakson (käytössä nelijaksojärjestelmä) pituudesta. Esimerkiksi opiskelijoilla on voinut olla jakson lukujärjestyksessä 9 kurssia, joista jopa 7 on ollut opetusmäärältään vähennettyä. Toisin sanoen opiskelijalta on jäänyt tuolloin saamatta lähiopetusta yhden jakson aikana yhteensä 7 x 6 oppituntia, yhteensä 42 oppituntia. Osa lukiokurssien opetuksesta on lukujärjestyksiin sijoitettaessa toteutunut myös määrillä 135 min/vko ja 165 min/vko.

Opetuksen määrää sääntelevän kumotun lukioasetuksen (810/1998) 1 §:n mukaan lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjauksessa annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia. Asetuksen mukaan opetusta tulisi antaa kurssin aikana keskimäärin 38 tuntia; 4-jaksojärjestelmään sijoitettaessa tämä tarkoittaa 4 x 45 min/vko eli yhteensä 180 min/vko – Sonkajärven lukiossa siis edellä mainitun mukaan tosiasiallisesti vain noin 150 min/vko. Tätä tosiasiasieikkaa ei ole mahdollista todeta suoraan puheena olevan koulutuksen järjestäjän opetusjärjestelykuvauksista. Lukion työjärjestykseen on merkitty yläkoulun työjärjestysajat, jotka ovat poikenneet lukiossa todellisesti noudatetuista työskentelyajoista. Lukion päiväjärjestyksen mukaista todellista lukujärjestystä ei ole esitetty koulun verkkosivuilla, käytössä olevassa wilma-oppilashallintosovelluksessa tai muissa opiskelijoille, huoltajille ja opettajille jaettavissa lukujärjestysotteissa.

Asetuksessa mainittu ”keskimäärin 38 tuntia” on peräisin ajalta, jolloin puhuttiin vielä vuosiviikkotunneista. Kuitenkin tällä ”keskimäärin”-sanalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että pientä liikkumavaraa asiassa sallitaan esimerkiksi lukuvuoteen sattuvien arkipyhien vuoksi. Sitä mahdollisuutta asetus ei kuitenkaan pidä sisällään, että tuntijakoasetuksessa säädetty opetuksen määrä sijoitettaisiin jo lähtökohtaisesti alimitoitettuihin lukujärjestyksiin. Lukiolaki säättää, että opiskelijalla on oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen, ja tuntien systeeminen nipistäminen kursseista loukkaa tätä oikeutta. Lukion jaksolukujärjestysten tekemisen peruslähtökohtana tulee aina olla valtioneuvoston säätämä tuntijakoasetus. Tähän pohjaan sovitetaan sitten kaikki muu koulun pitoon liittyvät asiat, kuten esimerkiksi koulukuljetukset, ruokailut, välitunnit sekä mahdolliset työjärjestysten yhtenäistämisyrittäykset perusopetuksen yläkoulun kanssa.

Edellä mainitun perusteella aluehallintovirasto katsoo aiheelliseksi huomauttaa Sonkajärven kunnan sivistyslautakuntaa, sivistystoimen esimiestä ja lukion rehtoria lukiolain ja -asetuksen vastaisesta menettelyästä kunnan järjestäessä

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

lukiokoulutustaan niin, että se on poikennut lukion valtakunnallisesta tuntijaosta (942/2014) normien sallimien edellytysten vastaisesti vaarantaen näin lukiokoulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä opiskelijoiden yhdenvertaisia edellytyksiä suorittaa lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto.

Itsenäisesti suoritettu kurssi

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa 2015 todetaan kohdassa 6.2.2 ”Itsenäisesti suoritettu kurssi” seuraavasti:

”Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti.” (Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.) ”Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta.” (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin opinnoista, jotka edellytetään itsenäisesti opiskeltaviksi, ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Sonkajärven lukion paikalliseen opetussuunnitelmaan 2016 (s. 179 ”6.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi”) on otettu tämä sama kohta suoraan perusteista. Luvun 1. ja 3. kappaleet ovat täysin identtisiä perusteiden kanssa, mutta kappaletta 2 on tarkennettu Sonkajärven opetussuunnitelmassa seuraavasti:

”Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Rehtori myöntää opiskelijan hakemuksesta oikeuden itsenäiseen kurssisuoritukseen. Kaikki opetussuunnitelmassa kuvatut kurssit voi suorittaa myös osittain tai kokonaan itsenäisesti.”

Sonkajärven lukion opetussuunnitelmassa on kategorisoitu lavasti kaikki opetussuunnitelmassa kuvatut kurssit sellaisiksi, jotka voi suorittaa myös osittain tai kokonaan itsenäisesti. Tämä on perusteiden mukaan sallittua, mutta asettaa koulutuksen järjestäjälle vielä korostuneen velvollisuuden varmistaa opiskelijan osaaminen esimerkiksi lyhyeen tai pitkään matematiikkaan sisältyneen itsenäisen opiskeluvaiheen aikana ja jälkeen. Sonkajärven lukion paikallisessa opetussuunnitelmassa on jätetty kokonaan kirjaamatta perusteiden tärkeä vaatimus itsenäisen opiskelun *suoritusperiaatteiden* päättämistä ja niiden kuvaamisesta. Tällä seikalla on erittäin suuri merkitys opiskelijoiden menestyksellisten opiskeluedellytysten ja myös lukion antaman opetuksen läpinäkyvyyden kannalta.

Tästä epäkohdasta aiheutuu Sonkajärven lukion opiskelijalle kohtuuton ja normien vastainen tilanne: opiskelija ei ole välttämättä edes tietoinen, että joitain (tuntijaossa määriteltyjä) pakollisten tai syventävien kurssien sisältöalueita jää joko kokonaan tai

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

osittain (tuntien vähyiden vuoksi tai muusta syystä) käsittelemättä ja että häneltä edellytetään näiden tarkentamattomien ja julkilausumattomien kurssien tai niiden osien itsenäistä opiskelua. Epäkohtaa syventää vielä se, että vaikka Sonkajärven paikalliseen opetussuunnitelmaan on kirjattu, että itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytyt arvosana ja että tavoitteiden saavuttamista arvioidaan, ei näin ole aluehallintoviraston saamien selvitysten perusteella käytännössä kuitenkaan toimittu. Näin ollen Sonkajärven lukiossa ei itsenäisellä opiskelulla saavutettua osaamista ole systemaattisesti arvioitu diagnostisin kokein tai muullakaan tavoin perusteissa edellytetyllä tavalla. Lukiokoulutuksen järjestäjä on jättänyt näin perusteiden edellyttämällä tavalla huolehtimatta opiskelijan osaamisen varmistamisesta itsenäisesti suoritettujen opintojen osalta. Termiä *itsenäisesti suoritettu kurssi tai sen osa* on po. lukiossa käytetty osittain virheellisesti poiketen opetussuunnitelman tarkoittamasta merkityksestä: opiskelijoilta on edellytetty tai on oletettu, että he kompensoivat itsenäisesti opiskellen ne sisältöalueet, joita vajaan jääneen opetuksen vuoksi ei ole ehditty käymään lähiopetuksessa läpi.

Opiskelijalle tulisi antaa selkeä käsitys opintokokonaisuuteen kuuluvista tavoitteista sekä miten opetus ja oppiminen sen aikana tapahtuu. Jos kurssiin sisältyy itsenäistä opiskelua, tulee opiskelijalle kertoa perusteiden mukaisesti tähän opintovaiheeseen kuuluvat suoritus- ja arviointiperiaatteet. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on arvioida opiskelijoiden tavoitteiden saavuttamista ja edistymistä riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Yleisesti Suomen lukioissa menetellään itsenäisen opiskelun osalta suurin piirtein seuraavien käytänteiden suuntaisesti: oppiaineen kurssi tai lyhyempi opintokokonaisuus voidaan lukioissa perusteiden mukaisesti opiskella myös itsenäisesti. Luvan itsenäiseen opiskeluun myöntää rehtori kuultuaan asianomaisen aineen opettajaa. Itsenäiseen opiskeluun kuuluva koe suoritetaan joko varsinaisessa kurssikokeessa tai uusintakokeessa. Yleisohjeena on, että jokaisen opiskelijan on syytä harkita tarkoin, onko hänellä aikaa, taitoa, tahtoa ja tarvetta kurssin itsenäiseen opiskeluun. Yleisenä käytäntönä lukioissa on vielä se, että opettaja antaa kunkin kurssin itsenäiseen opiskeluun yksityiskohtaiset ohjeet. Lisäksi opiskelijan työsuunnitelma kirjataan koululta saatavaan itsenäisen opiskelun kaavakkeeseen.

Sonkajärven lukion osalta ei ole selkeästi kirjoitettu auki – ei paikallisessa opetussuunnitelmassa eikä myöskään vuosisuunnitelmassa – miten valtioneuvoston asetuksen oppiaineittain määräämä tuntijako ja opetussuunnitelman perusteissa mainittu itsenäinen opiskelu toteutetaan. Sonkajärven lukiossa tosiasiallisesti annetun opetuksen määrä on jäänyt säännöksissä edellytettyä vähimmäismäärää pienemmäksi. Itsenäiseen opiskeluun kuuluvat kuvaukset ja velvoitteet ovat jääneet opiskelijoille epäselväksi. Itsenäistä opiskelua on käytetty osittain tarkoitussidonnaisuuden periaatteen vastaisesti peittämään ja kompensoimaan asetuksen vastaisesti vähennettyä opetusta. Lukion opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa on opetusjärjestelyiden peiteltyyn kuvauksen vuoksi ollut erittäin vaikea todentaa ja valvoa itse tässä kohden julkisen vallan käyttöä ja sitä kautta oikeuksiaan ja etujaan.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Kun asiassa otetaan lisäksi huomioon julkisuuslain 3 §:n ja hallintolain 7 ja 8 §:issä ilmenevä hallinnon avoimuuden, luottamuksen sekä palveluperiaatteen ja neuvontavelvollisuuden vaatimus, aluehallintovirasto katsoo

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

aiheelliseksi huomauttaa Sonkajärven kunnan sivistyslautakuntaa, sivistystoimen esimiestä ja lukion rehtoria myös siitä, että he eivät ole noudattaneet lukion opetusjärjestelyiden kuvauksissa viranomaisen toiminnan läpinäkyvyyden ja avoimuuden vaatimusta.

Koulutuksen järjestäjä ei ole suojannut riittävällä tavalla puheena olevan lukion opiskelijoiden oikeusjärjestyksen perusteella kuuluvia oikeutettuja odotuksia. Lukion opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa on voitava luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja toiminnan lainmukaisuuteen. Vaatimus on korostunut, kun toiminnan kohteena ovat erityissuojelun alle kuuluvat lapset. Asiassa sovellettavan lainsäädännön mukaan jokainen alle 18-vuotias on lapsi. Lukiossa suurin osa vuosiluokkien 1–2 opiskelijoista sekä osa vuosiluokan 3 opiskelijoista ovat alle 18-vuotiaita.

Lukio-opiskelijoiden yhdenvertaiset oikeudet myös tulevaisuudessa saada normien ja asetusten mukaista opetusta on turvattu

Menemättä enää tarkempiin yksityiskohtiin aluehallintovirasto toteaa lopuksi, että aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vuonna 2017 alkanut lukiokoulutusta koskenut perusteellinen normiuudistus turvaa myös tulevaisuudessa lukiokoulutuksen yhdenvertaisuuden maan eri alueilla.

Eduskunta eli lainsäätäjä on pitänyt myös meneillään olleessa lukionormireformissa ensiarvoisen tärkeänä sitä perustuslaillista seikkaa, että lukiokoulutuksen laadullinen ja määrällinen tarjonta toteutuisivat mahdollisimman yhdenvertaisesti maan eri alueilla myös tulevaisuudessa – riippumatta, missä opiskelija lukiokoulutusta saa.

Suomessa jo yli kaksi vuosikymmentä voimassa olleella lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmällä on pystytty hyvin turvaamaan opiskelijoiden yhdenvertaiset sivistykselliset perusoikeudet myös lukiokoulutuksen osalta. Tämän saman perusjärjestelmän mukaan on menty myös viimeksi tehdyn lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmä 2019 ollessa kyseessä. Järjestelmän osia olivat

- lukiolaki (714/2018) ja -asetus (810/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista 2019
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen mukainen vuosittainen laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Myöskään itsenäiseen opiskeluun sisältyneisiin aikaisempiin linjauksiin ei ole tulossa muutoksia. Lukion opetussuunnitelman perusteissa 2019 – jotka siis otetaan käyttöön 1.8.2021 - todetaan kohdassa 5.2.2 ”Itsenäisesti suoritettavat kurssit” seuraavasti:

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytyä arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Aikaisempi opetussuunnitelman perusteissa 2015 ollut kohta on siirretty sisällöllisesti lähes sellaisenaan myös uuteen 2019 opetussuunnitelmaperusteisiin. Uudessa opetussuunnitelman perusteissa pikemminkin korostetaan aikaisempaa enemmän itsenäisen opiskelun käyttämisen ehdollisuutta: itsenäinen opiskelu ei saa vaarantaa koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista eikä opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut
Kuntalaki (410/2015) 10 § 2 momentti
Hallintolaki 53 b § 1 momentti

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei hallintolain 53 d §:n perusteella saa hakea valittamalla muutosta.

Johtaja Anu Liljeström

Opetustoimen ylitarkastaja Kari Lehtola

Lisätiedot Lisätietoja antaa

opetustoimen ylitarkastaja Kari Lehtola, kari.lehtola@avi.fi , p. 029 501 6917

Jakelu

Kantelija
Sonkajärven kunnan sivistyslautakunta
Sonkajärven kunnan sivistystoimen esimies ja lukion rehtori
Opetushallitus

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Tämä asiakirja ISAVI/363/2020 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/363/2020 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lehtola Kari 22.01.2021 13:09

Ratkaisija Liljeström Anu 22.01.2021 14:36